

Conclusies van de Raad over een Europese strategie om met het oog op de toekomst van Europa de positie van instellingen voor hoger onderwijs te versterken

(2022/C 167/03)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Herinnerend aan de politieke achtergrond van dit onderwerp, die in de bijlage bij deze conclusies wordt toegelicht;

HERINNEREND AAN HET VOLGENDE:

1. Instellingen voor hoger onderwijs ⁽¹⁾ in Europa leveren een grote bijdrage aan het creëren, verspreiden en certificeren van kennis. Ze vervullen een onvervangbare rol bij de totstandbrenging van zowel de Europese Onderwijsruimte als de nieuwe Europese Onderzoeksruimte, in synergie met de Europese ruimte voor hoger onderwijs. Instellingen voor hoger onderwijs zijn van cruciaal belang voor het bereiken van de doelstelling van de resolutie van de Raad betreffende een strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding met het oog op de Europese Onderwijsruimte en verder (2021-2030), in de zin dat het aandeel 25- tot 34-jarigen met een tertiair opleidingsniveau uiterlijk in 2030 ten minste 45 % moet bedragen.
2. In de komende jaren zal de groei van het aantal inschrijvingen in het hoger onderwijs – een fundamentele wereldwijde trend in de afgelopen decennia – toenemen. De verwachting is dat het aantal 25- tot 34-jarigen met een tertiaire kwalificatie in de OESO-landen en de G20-landen in 2030 300 miljoen zal bedragen ⁽²⁾.
3. Tal van kansen en uitdagingen zullen van invloed zijn op de toekomstige ontwikkeling van instellingen voor hoger onderwijs in Europa. De demografische trends in de wereld en de globalisering zullen de positie van Europa als belangrijk knooppunt voor kenniscreatie op de proef stellen. De opwarming van de aarde en de verslechtering van het milieu, de steeds snellere technologische veranderingen en de intensievere wedloop om digitale technologieën hebben al gevolgen voor de strategieën en positionering van instellingen voor hoger onderwijs binnen Europa en in de mondiale context. De beschikbaarheid van een grote kweekvijver uitstekend opgeleide, talentvolle mensen zal voor Europa steeds belangrijker worden om zijn positie als wereldleider in een context van toegenomen wereldwijde concurrentie op te eisen en in stand te houden.
4. In de tussentijd zorgt de groeiende vraag naar hoogwaardig en inclusief onderwijs en excellent onderzoek en innovatie in opkomende landen voor een toename van de wereldwijde netwerkvorming, terwijl er ook nieuwe dreigingen de kop opsteken voor de fundamentele waarden en beginselen die de Europese democratieën hoog willen houden. Op Europees en mondiaal niveau zullen de toenemende ongelijkheden en de uitdagingen die de vergrijzende samenlevingen met zich meebrengen, de arbeidsmarkt veranderen en de behoefte aan inclusie en hogere opleidingsniveaus nog groter maken, wat nieuwe verwachtingen voor een leven lang leren zal wekken.
5. Door het economisch herstel na de pandemie en de snelle ontwikkeling van kennis, vaardigheden en competenties in verband met de digitale en groene transitie moeten instellingen voor hoger onderwijs gaan kijken of zij hun infrastructuur verder kunnen ontwikkelen, nieuwe pedagogische instrumenten kunnen inzetten, flexibele en korte leerervaringen kunnen aanbieden, lerenden kunnen voorbereiden op de almaar veranderende maatschappelijke en arbeidsmarktomgeving en onderzoekers kunnen faciliteren samen te werken om tot innovatieve oplossingen voor huidige mondiale uitdagingen te komen.
6. Het bereiken van inclusie en excellentie vereist aanzienlijke algemene investeringen in het hoger onderwijs in de EU, gezien de huidige gemiddelde uitgaven voor tertiair onderwijs in de EU en in het licht van het toenemend aantal studenten en lerenden en de uitdagingen waarmee instellingen voor hoger onderwijs worden geconfronteerd.
7. De unieke positie van het hoger onderwijs ten dienste van de samenleving voor de intersectionele taken op het gebied van onderwijs, onderzoek, innovatie en dienstverlening, is een kans om optimaal gebruik te maken van mogelijke synergieën tussen deze vier taken.

⁽¹⁾ In deze conclusies wordt met de term “instellingen voor hoger onderwijs” verwezen naar de hele sector, die het gehele gebied van het tertiair onderwijs vertegenwoordigt en dus alle soorten instellingen voor hoger onderwijs bestrijkt, waaronder, in overeenstemming met de nationale wetgeving of praktijk, onderzoeksuniversiteiten, hogescholen, universiteiten voor toegepaste wetenschappen, instellingen voor hoger beroepsonderwijs en -opleiding, en instellingen voor hoger kunstonderwijs.

⁽²⁾ OESO (2020), *Resourcing Higher Education: Challenges, Choices and Consequences*, Higher Education, OECD Publishing, Parijs.

8. Het benutten van deze synergieën is van cruciaal belang om de duurzameontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties te verwezenlijken. Partnerschappen met meerdere belanghebbenden en samenwerking tussen en met instellingen voor hoger onderwijs moeten worden bevorderd.

9. In dit verband werd in de resolutie van de Raad betreffende een strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding met het oog op de Europese Onderwijsruimte en verder (2021-2030), opgeroepen tot het opstellen van een “agenda voor de transformatie van het hoger onderwijs, met bijzondere aandacht voor inclusie, innovatie, connectiviteit, digitale en groene paraatheid, internationaal concurrentievermogen, fundamentele academische waarden en hoge ethische beginselen, evenals werkgelegenheid en inzetbaarheid”.

10. In deze zelfde context wees de Raad in zijn conclusies over de nieuwe Europese Onderzoeksruimte “institutionele veranderingen, onderzoeksloopbanen, wetenschapsonderwijs, opleiding, internationale samenwerking en kenniscirculatie” aan “als gebieden waarop mogelijk meer gedecideerd kan worden samengewerkt” tussen de Europese Onderzoeksruimte, de Europese ruimte voor hoger onderwijs en de hogeronderwijsdimensie van de Europese Onderwijsruimte. De Raad nam ook nota van “het voorstel van de Commissie om een routekaart op te stellen met acties om synergie tussen hoger onderwijs en onderzoek tot stand te brengen” en steunde de verdere ontwikkeling van “Europese allianties van universiteiten als toonaangevend voorbeeld voor moderne en inclusieve instellingen voor hoger onderwijs van de toekomst in Europa”. In de beleidsagenda voor de EOR voor de periode 2022-2024 in de bijlage bij de conclusies van de Raad over de toekomstige governance van de Europese Onderzoeksruimte (EOR) zijn acties vastgesteld die gericht zijn op instellingen voor hoger onderwijs.

11. In zijn conclusies over het initiatief “Europese Universiteiten – Een brug slaan tussen hoger onderwijs, onderzoek, innovatie en samenleving: de weg effenen voor een nieuwe dimensie in het Europese hoger onderwijs” erkende de Raad dat “Europese Universiteiten” ertoe moeten worden gebracht dat ze “de onderzoeks- en de innovatiedimensie van instellingen voor hoger onderwijs in Europa helpen te versterken door werk te maken van een gemeenschappelijke agenda en gedeelde infrastructuur en middelen” en dat ze “steeds sterkere allianties tot stand brengen door de haalbaarheid te onderzoeken van gezamenlijke inschrijving van studenten en gezamenlijke werving van academici en onderzoekers, binnen de verschillende nationale stelsels, om hun onderwijs- en onderzoeksloopbanen aantrekkelijker, duurzamer en flexibeler te maken binnen de allianties”. Daarnaast nodigde de Raad de Commissie en de lidstaten uit “na te denken over duurzamere financieringsinstrumenten voor de “Europese Universiteiten”, onder meer door gebruik te maken van de synergieën tussen regionale en nationale regelingen en Europese regelingen, zodat hun ambitieuze strategie resultaten kan opleveren” en vanaf 2022 duidelijke voorstellen te formuleren “om waar nodig de belemmeringen voor samenwerking op Europees niveau weg te werken, bijvoorbeeld door na te gaan of gezamenlijke Europese diploma’s nodig en haalbaar zijn binnen de allianties van “Europese Universiteiten””.

12. In zijn conclusies getiteld “Het verdiepen van de Europese Onderzoeksruimte: onderzoekers aantrekkelijke en duurzame loopbanen en arbeidsvoorwaarden bieden en braincirculation verwezenlijken” riep de Raad de Commissie op “om lidstaten te ondersteunen bij het ontwerpen van beleidsmaatregelen voor naadloze en ambitieuze transnationale samenwerking tussen hogeronderwijsinstellingen in Europa, met name op het gebied van academische en onderzoeksloopbanen, die vaak nauw met elkaar vervlochten zijn, waarbij moet worden ingezet op meer inclusiviteit, het optimaal benutten van uitmuntendheid en het vergroten van het internationale concurrentievermogen van de hogeronderwijssector in Europa om zo aantrekkelijker te worden voor talent van binnen en buiten Europa”. De Raad was het er ook over eens dat “banden tussen Europese Universiteiten en hun partnerschappen met lokale ecosystemen geschikte platformen zijn om nieuwe modellen te testen voor de bevordering van de interoperabiliteit van onderzoeksloopbanen, om mogelijkheden te onderzoeken voor gezamenlijke wervingsregelingen en systemen voor opleiding en loopbaanontwikkeling, met aandacht voor zowel onderzoek als onderwijs, en om nieuwe belonings- en beoordelingssystemen uit te testen, ook voor op onderzoek gebaseerd onderwijs”.

IS DE VOLGENDE MENING TOEGEDAAN:

13. Als de bovengenoemde uitdagingen doeltreffend op Europees niveau kunnen worden aangepakt, zorgt dit voor een verdere versterking, verdieping en vereenvoudiging van de transnationale samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs in heel Europa. In dit verband heeft de Commissie een ambitieuze Europese strategie voor universiteiten voorgesteld, die tot doel heeft deze instellingen meer zeggenschap te geven en te ondersteunen bij al hun taken om de onderlinge samenwerking te versterken en de sterke punten van de verschillende universiteiten te benutten, met het oog op hun cruciale bijdrage aan Europa’s respons op de uitdagingen die voor ons liggen. De verschillende soorten lopende samenwerkingsvormen moeten worden geïntensiveerd en de daarmee samenhangende resultaten en beste praktijken moeten worden gedeeld zodat de hele hogeronderwijssector in Europa hierdoor geïnspireerd raakt, met inachtneming van de bevoegdheden van de lidstaten, de academische vrijheid en de institutionele autonomie van de instellingen voor hoger onderwijs.

14. Om dit te bereiken, moeten vier even belangrijke hoofddoelstellingen worden nagestreefd als onderdeel van een gezamenlijke inspanning op institutioneel, nationaal en Europees niveau:

- versterking van de Europese dimensie in hoger onderwijs, onderzoek en innovatie, alsmede van de synergieën daartussen;
- de rol en het leiderschap van Europa in de wereld aanzwengelen;

- het herstel en de respons van Europa op de digitale en groene transitie versterken;
- het Europese gevoel van verbondenheid op basis van gemeenschappelijke waarden verdiepen.

VERZOEKT DE COMMISSIE EN DE LIDSTATEN OM, OVEREENKOMSTIG HUN RESPECTIEVE BEVOEGDHEDEN EN MET INACHTNEMING VAN HET SUBSIDIARITEITSBEGINSEL, MET INSTELLINGEN VOOR HOGER ONDERWIJS EN BELANGHEBBENDEN SAMEN TE WERKEN MET HET OOG OP DE VERWEZENLIJKING VAN DE VOLGENDE HOOFDDOELSTELLINGEN:

Versterking van de Europese dimensie in hoger onderwijs, onderzoek en innovatie, alsmede van de synergieën daartussen

15. Nauwere transnationale samenwerking draagt bij tot het verwezenlijken – in volledige synergie – van de Europese Onderwijsruimte en de nieuwe Europese Onderzoekruimte, maakt instellingen voor hoger onderwijs sterker en verhoogt de kwaliteit van hoger onderwijs, onderzoek en innovatie in Europa als geheel. Door nieuwe dimensies, formats en mogelijkheden voor mobiliteit die zowel vak- en sectoroverstijgend als grensoverschrijdend zijn, in combinatie met aantrekkelijke en duurzame academische en onderzoeksloopbanen, alsook open onderwijs en open wetenschap, krijgt het hoger onderwijs de instrumenten in handen om maatschappelijke uitdagingen beter het hoofd te bieden en studenten, een leven lang lerenden en onderzoekers uit te rusten met de juiste kennis, vaardigheden en competenties voor hun toekomstige professionele en persoonlijke ontwikkeling. Er moet in het bijzonder aandacht worden besteed aan studenten en jonge onderzoekers die in hun studie of loopbaan veel hinder hebben ondervonden van de pandemie, alsook aan studenten en jonge onderzoekers uit plattelands- en afgelegen gebieden, zoals ultraperifere gebieden.
16. Allianties van instellingen voor hoger onderwijs, zoals de “Europese Universiteiten”, zijn het bewijs van de mogelijkheden die diepgaande en langdurige institutionele samenwerking op het gebied van hoger onderwijs biedt. Dergelijke allianties kunnen een echte Europese meerwaarde genereren aangezien zij dankzij het langdurige engagement van alle betrokken partijen op Europese schaal een kritische massa bereiken. Zij faciliteren het op gemeenschappelijke belangen gebaseerde vrije verkeer in Europa voor studie-, werk- en onderzoeksdoelstellingen. Door een sterke mate van integratie, transparantie en openheid kunnen zij een transformerend effect hebben binnen en voor Europa. Coördinatie en complementariteit met andere Europese, nationale, regionale, lokale en, in voorkomend geval, internationale initiatieven en netwerken zullen hun transformerende effect nog versterken.
17. Om de volledige toegevoegde waarde van allianties van instellingen voor hoger onderwijs, zoals de “Europese Universiteiten”, te kunnen benutten, is verdere steun op Europees en, in voorkomend geval, nationaal niveau nodig die stapsgewijs moet worden gerealiseerd. Als katalysatoren van institutionele transformatie moeten deze allianties, waar passend, worden ondersteund, zodat zij op alle niveaus een sterke onderzoeks- en innovatiedimensie en innovatieve gezamenlijke onderwijsprogramma's kunnen ontwikkelen, binnen een studentgerichte, op onderzoek en innovatie gebaseerde aanpak, waarbij eventueel gezamenlijke diploma's kunnen worden toegekend op basis van Europese criteria die samen met de lidstaten en relevante belanghebbenden zijn ontwikkeld, in overeenstemming met de instrumenten van het Bolognaproces. Deze allianties moeten, waar passend, ook steun krijgen voor een beter personeelsbeheer, in de vorm van een mogelijke gezamenlijke aanwerving van academici en onderzoekers; bij het bevorderen van de ontwikkeling van aantrekkelijke en duurzame loopbanen; en bij het gemeenschappelijk gebruik van middelen en structuren, bijvoorbeeld laboratoria en platforms.
18. Instellingen voor hoger onderwijs moeten worden aangemoedigd om elke vorm van mobiliteit van studenten, personeel en onderzoekers, die bijdraagt tot academisch succes en persoonlijke verworvenheden, verder te ondersteunen door alle studenten, personeel en onderzoekers in staat te stellen internationale en interculturele competenties te verwerven via de internationalisering van curricula of deelname aan innovatieve internationale omgevingen in hun thuisinstellingen, zonder afbreuk te doen aan de waarde van contactonderwijs en fysieke mobiliteit, alsook aan de noodzaak van evenwichtige braincirculation.
19. Het Europees Jaar van de Jeugd speelt in dit verband een faciliterende rol. Er zij aan herinnerd dat als streefcijfer ten minste 20 % van de afgestudeerden in de Europese ruimte voor hoger onderwijs een studie- of opleidingsperiode in het buitenland moet hebben doorgemaakt, zoals bevestigd in het ministerieel communiqué van Rome van 19 november 2020, en dat steun moet worden verleend aan het initiatief “Europese Universiteiten” om de ambitieuze doelstelling van 50 % mobiele studenten te halen, zoals uiteengezet in de conclusies van de Raad over het initiatief “Europese Universiteiten” – Een brug slaan tussen hoger onderwijs, onderzoek, innovatie en samenleving: de weg effenen voor een nieuwe dimensie in het Europese hoger onderwijs.
20. Om deze doelstellingen te bereiken, moeten de lidstaten en de Commissie er in samenwerking met instellingen voor hoger onderwijs ook naar streven de administratieve procedures voor instellingen te vereenvoudigen, onder meer door het initiatief voor een Europese studentenpas breder uit te voeren en de toepassing van de automatische wederzijdse erkenning van academische kwalificaties en studieperioden in het buitenland verder uit te bouwen, in samenwerking met de nationale informatiecentra voor academische erkenning (NARIC's). Instellingen voor hoger onderwijs moeten worden aangemoedigd digitale instrumenten voor mobiliteit en erkenning ten volle te benutten, meertaligheid, interculturaliteit en inclusie van kansarme studenten op hun campussen te bevorderen en mobiliteit in hun curricula te integreren.

De rol en het leiderschap van Europa in de wereld aanzwengelen

21. De internationalisering van hoger onderwijs en onderzoek is van strategisch geopolitiek belang voor Europa, zoals uiteengezet in de gezamenlijke mededeling over “The Global Gateway”. Wereldwijde samenwerking op het gebied van het hoger onderwijs moet gebaseerd zijn op fundamentele waarden en beginselen, waarbij academische vrijheid, institutionele autonomie, open onderwijs en open wetenschap centraal staan. De beginselen van wederkerigheid en een gelijk speelveld moeten een voorwaarde zijn voor internationale samenwerking. “Zo open als mogelijk, zo gesloten als nodig” moet het leidend beginsel zijn bij de betrekkingen op het gebied van onderzoek en innovatie en de onderhandelingen met mondiale partners. Instellingen voor hoger onderwijs moeten worden ondersteund door middel van een gecoördineerde Europese aanpak om deze Europese waarden en beginselen op mondiaal niveau te promoten met het oog op een evenwichtige en wederzijds voordelige samenwerking, die deel uitmaakt van de ‘soft power’ en capaciteit van Europa als mondiale normsteller. De samenwerking met derde landen op het gebied van hoger onderwijs en onderzoek moet gebaseerd zijn op een gemeenschappelijke zienswijze en het uitdragen van gedeelde Europese waarden en beginselen in overeenstemming met andere strategische belangen van de Unie overeenkomstig de Conferentie van Marseille over de Totaalaanpak.
22. Nauwere Europese samenwerking kan nuttig zijn om instellingen voor hoger onderwijs te ondersteunen en onderzoekers, opleiders, studenten en personeel uit te rusten met de nodige instrumenten om de knelpunten van eerdere mondiale samenwerking, zoals ongelijkheid, buitenlandse inmenging en belemmeringen voor open wetenschap, het hoofd te kunnen bieden. Samenwerking is ook noodzakelijk om zich een gedegen en onafhankelijk oordeel te vormen van tegenhangers uit derde landen. Om de Europese Unie neer te kunnen zetten als een veilige haven voor de vrijheid van wetenschappelijk onderzoek en democratische waarden, moeten instellingen voor hoger onderwijs worden ondersteund door Europese en nationale regelingen, met volledige inachtneming van het excellentiebeginsel, om studenten, onderzoekers en academici wier vrijheid wordt bedreigd, te verwelkomen.
23. Om hun concurrentievermogen op mondiaal niveau te vergroten, moeten instellingen voor hoger onderwijs worden aangemoedigd om lokale of regionale ecosystemen te mobiliseren, en zo de territoriale cohesie te bevorderen, door sterke partnerschappen met onderzoeksorganisaties, innovatieactoren, financiers en sociale partners, en tegelijkertijd nauwe samenwerking met lokale, regionale en nationale autoriteiten te intensiveren. Om de diversiteit en excellentie van Europese instellingen voor hoger onderwijs op mondiaal niveau te bevorderen, moeten de huidige werkzaamheden worden voortgezet en moet er op Europees niveau verdere ondersteuning worden geboden aan de lidstaten om nationaal beleid te promoten, bijvoorbeeld via excellentie-initiatieven en regionale en lokale knooppunten.
24. Transnationale samenwerking tussen Europese instellingen voor hoger onderwijs vergroot hun aantrekkelijkheid voor internationale studenten, onderzoekers en mondiale partners en verhoogt de kwaliteit van het onderwijsaanbod en het onderzoeks- en innovatiepotentieel. Bestaande Europese programma’s, zoals Erasmus+, de instrumenten voor extern optreden van de Unie en Horizon Europa, moeten binnen het mandaat van de in hun rechtsgrondslagen opgenomen activiteiten worden gebruikt en op basis van hun respectieve evaluatiecriteria worden geëvalueerd om allianties van instellingen voor hoger onderwijs zoals de “Europese Universiteiten” en de kennis- en innovatiegemeenschappen (KIG’s) te ondersteunen bij de ontwikkeling van gezamenlijke internationaliseringsactiviteiten en -strategieën op het gebied van hoger onderwijs, onderzoek en innovatie. Op deze manier kunnen zij zich internationaal ontwikkelen, netwerken opbouwen met belangrijke partners in de hele wereld, de capaciteiten van partners in derde landen versterken en de internationale (in- en uitgaande) mobiliteit van studenten, onderzoekers, academici en personeel bevorderen. De voordelen van het mondiaal verdrag over de erkenning van diploma’s betreffende het hoger onderwijs van Unesco van 2019 moeten ten volle worden benut, aangezien dit verdrag de internationale mobiliteit van studenten faciliteert en aldus het potentieel voor de internationalisering van het Europese hoger onderwijs ontsluit. Gemeenschappelijke Europese inspanningen ten aanzien van derde landen zouden, middels een “Team Europa”-aanpak, het Europese hogeronderwijsaanbod ook verder kunnen bevorderen en een bijdrage kunnen leveren aan wederzijds voordelige capaciteitsopbouwactiviteiten.

Het herstel en de respons van Europa op de digitale en groene transitie versterken

25. Instellingen voor hoger onderwijs moeten verder worden aangemoedigd om kennis om te zetten in vaardigheden, competenties en innovatie. Dit kunnen zij doen met volledige inachtneming van hun academische vrijheid door een nauwe samenwerking aan te gaan met economische, sociale en industriële partners binnen lokale en regionale onderzoeks- en innovatie-ecosystemen en door intersectorale mobiliteit tussen instellingen voor hoger onderwijs en andere partners te faciliteren, met name door voort te bouwen op strategieën voor slimme specialisatie en het Europees Instituut voor innovatie en technologie (EIT) en de KIG’s. Deze samenwerking zou ook zeer gunstig kunnen zijn voor lokale bedrijven en kmo’s, en kan studenten, onderzoekers, academici, opleiders en personeel de mogelijkheid bieden om in elke fase van hun loopbaan opleidingen te volgen, bijvoorbeeld op het gebied van het beheer van intellectueel eigendom, kennisoverdracht en ondernemerschap, waaronder toegang tot financiering. Bij de loopbaanevaluaties van academici moet rekening worden gehouden met de volledige verscheidenheid van hun activiteiten, zowel binnen als buiten de academische wereld en op alle taakvelden van instellingen voor hoger onderwijs. Instellingen voor hoger onderwijs moeten ook meer interactie aangaan met hun ecosystemen, door de nodige kennis, vaardigheden en competenties aan te bieden, met name voor strategische industriële sectoren, en door de overdracht van kennis en technologie en het creëren van spin-offs te bevorderen.

26. Instellingen voor hoger onderwijs kunnen worden ondersteund bij het versterken van het studentgericht en op onderzoek gebaseerd leren, dat tot doel heeft studenten actuele competenties, vaardigheden en kennis bij te brengen en hun onderzoeksvaardigheden en -ervaring te verbeteren. Studenten moeten ook worden ondersteund bij het vakoverstijgend werken met op uitdagingen gebaseerde benaderingen.
27. Instellingen voor hoger onderwijs kunnen een sleutelrol spelen bij een leven lang leren en bij het reageren op de transformatie van de arbeidsmarkt door zich open te stellen voor alle soorten lerenden en hun inzetbaarheid te bevorderen, onder meer door omscholing en bijscholing. Daartoe moeten instellingen voor hoger onderwijs worden ondersteund bij het gebruik van digitalisering om innovatieve leer- en onderwijsmethoden te bevorderen, en bij het ontwerpen en toepassen van flexibele en op maat gesneden leertrajecten, met inbegrip van, in voorkomend geval, kortere cursussen of leerervaringen die kunnen leiden tot microcredentials, zonder dat wordt afgeweken van het kernbeginsel van volledige opleidingsprogramma's. Om de relevante vaardigheden, competenties, attitudes en ondernemingsgeest van lerenden te ontwikkelen, moeten instellingen voor hoger onderwijs worden aangemoedigd om met hun ecosystemen samen te werken, werkgerelateerde ervaringen zoals stages, leerlingplaatsen en mogelijkheden voor vrijwilligerswerk te bevorderen en, in voorkomend geval, te werken aan de verdere ontwikkeling van ondernemerstrajecten die studenten in staat stellen tijdens hun studie kennis te maken met het ondernemerschap.
28. Instellingen voor hoger onderwijs hebben een belangrijke rol te vervullen bij het ondersteunen van de groene transitie en de verwezenlijking van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen als onderscheidend kwaliteitskenmerk op mondiaal niveau. In dit verband moeten instellingen voor hoger onderwijs in heel Europa worden ondersteund om hun onderwijs duurzamer en groener te maken, waarbij in voorkomend geval gebruik wordt gemaakt van een instellingsbrede aanpak die in al hun taken, infrastructuur en activiteiten is terug te vinden.
29. Als antwoord op de groene transitie moeten instellingen voor hoger onderwijs worden aangemoedigd om interdisciplinaire kennis, vaardigheden en competenties te ontwikkelen, de verwerving en het gebruik van kennis over duurzaamheid bij alle lerenden en gemeenschappen te ondersteunen, en duurzaamheidsonderwijs in de leerplannen van alle relevante sectoren te integreren. Zij moeten worden aangemoedigd onderzoek uit te (laten) voeren dat voortbouwt op de kennisbasis rond duurzaamheid.
30. Zoals tijdens de COVID-19-pandemie is gebleken, zijn digitale technologieën een krachtig instrument om de hogeronderwijsstelsels in Europa te transformeren en dragen instellingen voor hoger onderwijs op hun beurt bij tot het versnellen van de digitale transitie in Europa.
31. Instellingen voor hoger onderwijs moeten kunnen beschikken over hoogwaardige connectiviteit en goed presterende digitale infrastructuren en diensten, die zoveel mogelijk interoperabel zijn en door heel Europa worden gedeeld, op Europese normen berusten^(?) en gebruikmaken van betrouwbare technologieën in overeenstemming met de specifieke behoeften van de instellingen voor hoger onderwijs, zoals beveiligde gegevens.
32. Het versnellen van de digitale transitie van Europa houdt in dat alle studenten, opleiders, personeel, academici en onderzoekers en, in voorkomend geval, het grote publiek over digitale en datageletterdheid beschikken. Instellingen voor hoger onderwijs moeten daarin een sleutelrol spelen door lerenden uit te rusten met de meest recente digitale competenties en ze bewust te maken van de ethische component – zoals gegevensbeheer, artificiële intelligentie, high-performance computing en cyberbeveiliging – en door aandacht te besteden aan onderzoek en innovatie.
33. Hoewel de waarde van contactonderwijs volledig wordt erkend, moeten instellingen voor hoger onderwijs ten volle gebruikmaken van digitale middelen om de kwaliteit van de leerervaring voor studenten, personeel, academici en onderzoekers te verbeteren en sociale ongelijkheden aan te pakken. Om de digitale kloof te overbruggen, moeten initiatieven worden ondersteund die iedereen gelijke toegang bieden tot geïndividualiseerde leermogelijkheden, bijvoorbeeld door op afgelegen plekken gebruik te maken van virtueel of hybride onderwijs. Instellingen voor hoger onderwijs moeten worden geholpen bij hun inspanningen om platforms en interoperabele instrumenten te delen die gegevensuitwisseling mogelijk maken en tegelijkertijd kwalitatief hoogwaardige, gebruiksvriendelijke onderwijsmiddelen, zoals onlinecursussen, bieden.

Het Europese gevoel van verbondenheid op basis van gemeenschappelijke waarden verdiepen

34. Om het Europese saamhorigheidsgevoel te verdiepen en onze Europese levenswijze te bevorderen, is het van cruciaal belang de Europese democratische waarden hoog te houden en te beschermen, alsook diversiteit, inclusiviteit en gendergelijkheid te bevorderen en de kwaliteit en relevantie van hoger onderwijs voor toekomstbestendige vaardigheden te versterken. Instellingen voor hoger onderwijs zijn autonoom en academisch en wetenschappelijke vrijheid is een basisbeginsel van hun opdracht en activiteiten.

^(?) Carretero Gomez, S., Vuorikari, R. en Punie, Y., DigComp 2.1: Het digitalecompetentiekader voor burgers met acht vaardigheidsniveaus en voorbeelden van gebruik, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2017.

35. Instellingen voor hoger onderwijs moeten worden geholpen bij hun inspanningen om onderwijs en wetenschap tegen desinformatie te beschermen, open wetenschap te ondersteunen en democratische waarden te verdedigen. In dat verband vormen instellingen voor hoger onderwijs een waarborg voor de democratie en een primair forum voor burgerwetenschap, waar studenten worden voorbereid op actief burgerschap en publieke betrokkenheid.
36. Instellingen voor hoger onderwijs kunnen het publieke debat aanzwengelen met gefundeerde en inzichtelijke informatie, door ruimere toegang tot publicaties en onderzoeksgegevens en door het organiseren van openbare evenementen om onderzoeksresultaten te verspreiden en te bespreken. Instellingen voor hoger onderwijs kunnen belangrijke actoren zijn in de strijd tegen het oneigenlijk gebruik van onderzoek en vormen het raakvlak tussen onderwijs, onderzoek, innovatie, overheidsinstanties en het maatschappelijk middenveld. Deze rol kunnen zij verder versterken en benutten om systematischer samen te werken met alle maatschappelijke actoren, met inbegrip van publieke en private innovatoren, regionale en lokale overheden, waaronder scholen, de media, organisaties voor wetenschapspopularisering en maatschappelijke organisaties zoals consumenten-, gebruikers- of patiëntenverenigingen.
37. Instellingen voor hoger onderwijs moeten ervoor zorgen dat studenten, academici, onderzoekers en personeel aan hun governance deelnemen als volwaardige leden en constructieve partners van de hogeronderwijsgemeenschap. In dit verband kunnen studenten worden betrokken bij besluitvormingsmechanismen, onder meer met betrekking tot curricula, als een facet van fundamentele academische waarden, en een teken van democratie en een cultuur van dialoog in instellingen voor hoger onderwijs.
38. Instellingen voor hoger onderwijs moeten worden ondersteund en aangemoedigd bij hun inspanningen om inclusie en het succes van hun studenten, academici, onderzoekers en personeel te waarborgen en gelijke kansen te bevorderen, ongeacht geslacht, ras of etnische afkomst, godsdienst of overtuiging, sociale en economische achtergrond, gezondheid, handicap, leeftijd, seksuele geaardheid, migratieachtergrond en geografische locatie. Met het oog hierop moeten instellingen voor hoger onderwijs worden geholpen om het welzijn van iedereen te waarborgen met inachtneming van een grotere sociale diversiteit. In dit verband moeten instellingen voor hoger onderwijs worden aangemoedigd om ondervertegenwoordigde groepen te bereiken om hun toegang tot hoger onderwijs te verbeteren en hen te helpen hun studie af te ronden, waarbij terdege rekening moet worden gehouden met studenten en jonge onderzoekers die in hun studie of loopbaan veel hinder hebben ondervonden van de pandemie, alsook met studenten en jonge onderzoekers uit plattelands- en afgelegen gebieden, zoals ultraperifere gebieden.
39. Instellingen voor hoger onderwijs moeten worden ondersteund en aangemoedigd om relevante maatregelen te nemen die het genderevenwicht in hun studenten- en personeelsvertegenwoordigingen verbeteren, onder meer in de context van academische loopbaanontwikkeling.
40. Instellingen voor hoger onderwijs kunnen gebruikmaken van innovatieve onderwijsmiddelen en -methoden, met inbegrip van digitale instrumenten, om een studentgerichte benadering van leren aan te bieden, ongeacht sociaal-economische of leerachtergrond. Om ongelijkheid terug te dringen en persoonlijke ontplooiing te bevorderen, moeten instellingen voor hoger onderwijs worden aangemoedigd om begeleiding en ondersteunende diensten op maat aan te bieden, met name aan nieuwkomers, rekening houdend met de leerstijl en het leertraject en met de sociaal-economische achtergrond van elke lerende.

VERZOekt DE COMMISSIE EN DE LIDSTATEN MEER SPECIFIEK OM, OVEREENKOMSTIG HUN RESPECTIEVE BEVOEGDHEDEN EN MET INACHTNEMING VAN HET SUBSIDIARITEITSBEGINSEL, ALLIANTIES VAN INSTELLINGEN VOOR HOGER ONDERWIJS ZOALS DE "EUROPESE UNIVERSITEITEN" TE ONDERSTEUNEN:

41. Alle soorten allianties van instellingen voor hoger onderwijs moeten verder worden ondersteund met alle passende en relevante middelen om samenwerkingsactiviteiten op basis van hoge kwaliteit, excellentie, impact, inclusiviteit en geografisch evenwicht te faciliteren en om belemmeringen en oplossingen in kaart te brengen die alle allianties mogelijk gemeen hebben. Meer in het bijzonder moet het initiatief "Europese Universiteiten" verder worden uitgerold op basis van de tussentijdse evaluatie van de eerste proefallianties. Er zouden ook activiteiten kunnen worden gebundeld om beste praktijken op het gebied van hoger onderwijs, onderzoek en innovatie en diensten te delen met de samenleving.
42. In eerste instantie moeten allianties van instellingen voor hoger onderwijs worden aangemoedigd ten volle gebruik te maken van bestaande financieringsprogramma's en van faciliterende instrumenten op Europees, nationaal en regionaal niveau, teneinde hun samenwerking te intensiveren en te verdiepen.
43. In voorkomend geval en in nauwe samenwerking met nationale autoriteiten, allianties van instellingen voor hoger onderwijs en belanghebbenden moeten er stappen worden genomen om de belemmeringen voor een nauwere, langdurige en flexibele transnationale samenwerking weg te nemen en geïnstitutionaliseerde samenwerkingsinstrumenten te ontwerpen, op basis van een voorafgaande grondige beoordeling van de noodzaak, de voordelen en de haalbaarheid ervan. Het doel is allianties op vrijwillige basis de ruimte te geven om samen te werken, gemeenschappelijke strategische beslissingen te nemen, met gezamenlijke aanwerving te experimenteren, gezamenlijke curricula op te stellen of middelen en personele, technische, gegevens-, onderwijs-, onderzoeks- en innovatiecapaciteit te bundelen.

44. Terwijl nadruk wordt gelegd op de uitvoering van de Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's, moeten verdere stappen worden genomen om de waarde van innovatieve transnationale leerervaringen te erkennen en de zichtbaarheid, aantrekkelijkheid en reputatie van dergelijke door allianties van instellingen voor hoger onderwijs aangeboden gezamenlijke programma's, zowel in Europa als daarbuiten, te vergroten. Er moeten gemeenschappelijke criteria worden verkend die kunnen leiden tot een mogelijk Europees label voor gezamenlijke programma's. Later kan worden overwogen om, op vrijwillige basis, op nationaal, regionaal of institutioneel niveau gezamenlijke diploma's op alle niveaus in het leven te roepen, op basis van deze gezamenlijk opgestelde Europese criteria, in overeenstemming met de bestaande instrumenten van het Bolognaproces. Dit proces moet plaatsvinden in nauwe samenwerking met de nationale autoriteiten, allianties van instellingen voor hoger onderwijs en belanghebbenden.
45. De resultaten van de in de punten 43 en 44 genoemde verkennende processen zullen in elke fase aan de Raad worden voorgelegd met het oog op een nader besluit.
46. Op nationaal niveau moeten er efficiënte en doeltreffende kwaliteitsborgingsprocessen worden opgezet om een Europese benadering voor kwaliteitsborging van gezamenlijke programma's te faciliteren, overeenkomstig de normen en richtsnoeren inzake kwaliteitsborging in de Europese ruimte voor hoger onderwijs, rekening houdend met het belang van kwaliteit, onderzoek en inzetbaarheid.
47. Om allianties van instellingen voor hoger onderwijs in staat te stellen hun volledige potentieel te benutten door ervoor te zorgen dat op de langere termijn de kosten van al hun taken in verband met transnationale samenwerking gedekt zijn, moeten er stappen worden gezet om te komen tot een duurzamer, holistischer en meer geïntegreerd EU-financieringsperspectief. In dat verband moet de Commissie in nauw overleg met de lidstaten en de relevante belanghebbenden tussen nu en 2024 proefbenaderingen voor mogelijke oplossingen testen, gevolgd door een rapportage aan de Raad met het oog op een nader besluit.

BIJ WIJZE VAN VOLGENDE STAP, MET INACHTNEMING VAN DE BEGINSELEN VAN SUBSIDIARITEIT EN INSTITUTIONELE AUTONOMIE, EN IN OVEREENSTEMMING MET DE NATIONALE OMSTANDIGHEDEN:

48. VERZOEKT de Commissie en de lidstaten fundamentele academische waarden te bevorderen en te beschermen, met inbegrip van academische vrijheid en integriteit, overeenkomstig het ministerieel communiqué van Rome van 2020 en de Verklaring van Bonn over de vrijheid van wetenschappelijk onderzoek.
49. VERZOEKT de Commissie en de lidstaten om, in samenwerking met de betrokken belanghebbenden, gezamenlijk werk te maken van acties om synergieën tot stand te brengen tussen hoger onderwijs, onderzoek en innovatie binnen het strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding en de governancestructuren van de Europese Onderzoeksruimte. Deze acties moeten blijken geven van een reële toegevoegde waarde op Europees niveau en bijdragen tot de verwezenlijking van de bovengenoemde hoofddoelstellingen, en moeten worden uitgevoerd door de Commissie en, op vrijwillige basis, door de lidstaten met passende middelen, afhankelijk van de nationale context.
50. VERZOEKT de Commissie de Raad uiterlijk medio 2022 ter informatie en ter verdere beslissing een routekaart voor te leggen voor het gezamenlijk ontwerpen van de nieuwe instrumenten. In de routekaart worden de belangrijkste mijlpalen en de betrokken deskundigengroepen vermeld. Bij de verwezenlijking van de belangrijkste doelstellingen zal rekening worden gehouden met het volgende: acties die zijn vastgesteld in de mededeling van de Commissie over een Europese strategie voor universiteiten; de resolutie van de Raad betreffende een strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding met het oog op de Europese Onderwijsruimte en verder (2021–2030); en de relevante acties die zijn vastgesteld in de beleidsagenda voor de Europese Onderzoeksruimte 2022–2024, gehecht aan de conclusies van de Raad over de toekomstige governance van de Europese Onderzoeksruimte (EOR), alsmede de waarden en beginselen die zijn vastgelegd in de aanbeveling van de Raad over een pact voor onderzoek en innovatie in Europa.
51. VERZOEKT de Commissie, de lidstaten en de belanghebbenden nauwere samenwerking aan te gaan om deze synergieën tot stand te brengen, voortbouwend op de bestaande governancestructuren van het strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding en de Europese Onderzoeksruimte, in nauwe synergie met de Europese ruimte voor hoger onderwijs, en door gebruik te maken van de beste praktijken van de instellingen voor hoger onderwijs. In dit verband kunnen indien relevant gezamenlijke vergaderingen van directeuren-generaal voor hoger onderwijs en het Comité Europese Onderzoeksruimte en Innovatie (CEOR) worden overwogen met duidelijk omschreven onderwerpen van gemeenschappelijk belang en met een gemeenschappelijk doel.

52. VERZOEKT de Commissie en de lidstaten te werken aan deze hoofddoelstellingen door middel van nauwe samenwerking met overkoepelende organisaties op EU-niveau en internationale overkoepelende organisaties, of andere relevante organisaties op EU-niveau, en vertegenwoordigers van belanghebbenden, zoals: instellingen voor hoger onderwijs, waaronder allianties van Europese instellingen voor hoger onderwijs, studentenverenigingen, kwaliteitsborgingsinstanties, organisaties voor onderzoek en technologie, O&I-intensieve bedrijven, waaronder kleine en middelgrote ondernemingen, individuele onderzoekers en innovatoren, onderzoeksinfrastructuren, O&I-financieringsorganisaties en academies voor wetenschappen. Regelmatige bijeenkomsten zoals het Forum van universiteiten voor de toekomst van Europa kunnen worden overwogen om de uitvoering van de strategie te bespreken en de uitwisseling van goede praktijken te bevorderen. De resultaten van dat forum moeten als inspiratiebron dienen voor verdere ontwikkelingen en werkzaamheden door de betrokken groepen van het strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding en de Europese Onderzoeksruimte, in synergie met de Europese ruimte voor hoger onderwijs.
  53. VERZOEKT de lidstaten gebruik te maken van multilaterale uitwisselingen met de steun van de Commissie om het delen van goede praktijken en intercollegiaal leren uit andere lidstaten te bevorderen.
  54. NEEMT NOTA van het voornemen van de Commissie om de monitoringinstrumenten voor het hoger onderwijs te rationaliseren. Dit zou hun potentieel en hun relevantie voor beleidsmakers, instellingen voor hoger onderwijs, studenten en onderzoekers kunnen vergroten zonder dat de administratieve lasten voor de lidstaten of de instellingen voor hoger onderwijs zouden toenemen, teneinde informatie te verstrekken over de vooruitgang die is geboekt bij de uitvoering van de Europese strategie ter versterking van de positie van instellingen voor hoger onderwijs en de lidstaten te helpen bij het opzetten van de acties waaraan zij willen bijdragen op basis van solide feitenmateriaal en gegevens. Deelname van de lidstaten aan dit proces is vrijwillig. STELT VOOR verdere besprekingen te baseren op een inventarisatie van het potentieel en het juridische kader van de monitoringsinstrumenten. BENADRUKT dat deze taak moet worden ontwikkeld in synergie met het EOR-beleidscoördinatie- en monitoringproces, met inbegrip van het EOR-dashboard.
  55. VERZOEKT de Commissie de lidstaten regelmatig op de hoogte te stellen van de vorderingen bij de uitvoering van de bovengenoemde acties, en in het volledige verslag van de Commissie over de Europese Onderwijsruimte in 2025 een uitgebreid overzicht op te nemen, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de vooruitgang die is geboekt bij de uitvoering van de Europese Onderzoeksruimte.
-

BIJLAGE

Politieke achtergrond**Europese Raad**

- Conclusies van de Europese Raad van 14 december 2017 (doc. EUCO 19/1/17 REV 1)

Raad van de Europese Unie

- Aanbeveling (EU) 2021/2122 van de Raad van 26 november 2021 over een pact voor onderzoek en innovatie in Europa (PB L 431 van 2.12.2021, blz. 1)
- Conclusies van de Raad over de toekomstige governance van de Europese Onderzoeksruimte (EOR) (doc. 14308/21, 26 november 2021)
- Conclusies van de Raad over de totaalaanpak voor onderzoek en innovatie – de strategie van Europa voor internationale samenwerking in een veranderende wereld (doc. 12301/21, 28 september 2021)
- Conclusies van de Raad over het initiatief “Europese Universiteiten” – Een brug slaan tussen hoger onderwijs, onderzoek, innovatie en samenleving: de weg effenen voor een nieuwe dimensie in het Europese hoger onderwijs (PB C 221 van 10.6.2021, blz. 14)
- Conclusies van de Raad over het verdiepen van de Europese Onderzoeksruimte: onderzoekers aantrekkelijke en duurzame loopbanen en arbeidsvoorwaarden bieden en braincirculation verwezenlijken (doc. 9138/21, 28 mei 2021)
- Resolutie van de Raad betreffende een strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding met het oog op de Europese Onderwijsruimte en verder (2021-2030) (PB C 66 van 26.2.2021, blz. 1)
- Conclusies van de Raad over de nieuwe Europese Onderzoeksruimte (doc. 13567/20, 1 december 2020)
- Aanbeveling van de Raad van 26 november 2018 betreffende de bevordering van automatische wederzijdse erkenning van kwalificaties van hoger onderwijs en hoger secundair onderwijs en opleiding en de resultaten van leerperioden in het buitenland (PB C 444 van 10.12.2018, blz. 1)
- Conclusies van de Raad over toewerken naar een visie op een Europese Onderwijsruimte (PB C 195 van 7.6.2018, blz. 7)
- Aanbeveling van de Raad van 22 mei 2018 inzake de bevordering van gemeenschappelijke waarden, inclusief onderwijs en de Europese dimensie in lesgeven (PB C 195 van 7.6.2018, blz. 1)

Europese Commissie

- Buitenlandse inmenging op het gebied van O&I aanpakken (SWD(2022) 12 final)
- Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's over een Europese strategie voor universiteiten (COM(2022) 16 final)
- Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's over de totaalaanpak voor onderzoek en innovatie – De strategie van Europa voor internationale samenwerking in een veranderende wereld (COM(2021) 252 final/2)
- Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een nieuwe EOR voor onderzoek en innovatie (COM(2020) 628 final)
- Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's over de Europese Onderwijsruimte tegen 2025 tot stand brengen (COM(2020) 625 final)
- Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Europese vaardighedenagenda voor duurzaam concurrentievermogen, sociale rechtvaardigheid en veerkracht (COM(2020) 274 final)

Europese Commissie en de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid

- Gezamenlijke mededeling aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité, het Comité van de Regio's en de Europese Investeringsbank – De Global Gateway (JOIN(2021) 30 final)

Verklaringen

- Ministerieel communiqué van Rome (19 november 2020)
  - Verklaring van Bonn over de vrijheid van wetenschappelijk onderzoek (20 oktober 2020)
-